

Perukirjan laadinnasta ensin kuolleen puolison ja lesken jälkeen – Verohallinnon näkökulma

Verkkoseminaari 16.3.2017

Kalle Isotalo

Tilaisuuden sisältö

- Perunkirjoitus ensin kuolleen puolison (EKP) tai lesken jälkeen
- Aihetta koskeva verohallinnon ohje
- Muut asiaan liittyvät ohjeet
- Ohjeiden yleinen tarkoitus
- Menettelyyn liittyviä asioita Verohallinnon näkökulmasta
- Kysymykset kysymyskenttään. Kiitos!
  - Vastaukset osittain kirjallisina jälkikäteen

Ensin kuolleen puolison tai lesken jälkeisessä perintöverotuksessa tarvittavat tiedot -ohje

- Päivän pääohje *Ensin kuolleen puolison tai lesken jälkeisessä perintöverotuksessa tarvittavat tiedot* –ohje on osa perintövero-ohjeiden kokonaisuutta
- Ohjeen tarkoituksena on käsitellä nimenomaan sitä, millainen perukirja ja liiteaineisto kertovat riittävät tiedot perintöverotuksen toimittamiseen
  - Mikä oli kuolinhetken perheoikeudellinen tilanne!

Ensin kuolleen puolison tai lesken jälkeisessä perintöverotuksessa tarvittavat tiedot -ohje

- Ohjeessa käsitellään siis yksi (sinänsä laaja) perintöverotukseen liittyvä ongelma
- Samaan tapaukseen voi liittyä muitakin erityiskysymyksiä
- Muista kysymyksistä on laadittu ja laaditaan erillisiä ohjeita, joita on hyvä käyttää ohjeen rinnalla
  - Pyritään laittamaan ohjeiden kokonaisuutta kuvaavia ristiviittauksia
  - Uusia ohjeita on tulossa

Verohallinnon muut ohjeet perintöverotuksessa

- Varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa
  - Vuosittain päivitettävä vakiintunut ohje
- Ositus- ja perinnönjakosopimus perintöverotuksessa
  - Koskee ositus- ja perinnönjakosopimuksen merkitystä (Usein rinnalla käytettävä ohje)
- Perintö- ja lahjaverotus kansainvälisissä tilanteissa
  - KV-asioiden perusohje

Tulossa olevia ohjeita ja päivityksiä

- Luopumistilanteiden perintöverotus
  - Ohjeessa käsitellään luopumisia testamenteista, perinnöistä, tasingoista ja lakiosista
- Sukupolvenvaihdosohjeiden päivitys
  - Osana uudistusta pyritään aikaisempaa paremmin tunnistamaan ne ongelmat, jotka liittyvät yrittäjän/viljelijän kuolemaan
  - Nykyinen ohje lahjan näkökulmasta tehty
- Sidosryhmät voivat myös esittää toiveita siitä, millaisista asioista ohjeita kaivataan

Ohjeiden tarkoitus

- Ohjeilla pyritään edesauttamaan oikeiden ja kattavien tietojen ilmoittamista
  - Esimerkiksi perintöverotuksessa pyritään siihen, että asianmukaisesti ohjeet huomioiden laadittu perukirja ja sen liiteaineistot riittäisivät perintöverotuksen toimittamiseen ilman kuulemisia
- Tavoite myös vähentää tarpeettomia perusteoikaisuja
  - Riitaisen kysymyksen lopputulos ajoissa tietoon!

Ohjeiden tarkoitus

- Erilaisia valintoja mahdollistavissa tilanteissa ohjeissa kuvataan eri valintojen edellytykset ja seuraamukset (tai vaadittavat selvitykset)
  - Esim. luopuminen jostain oikeudesta, sukupolvenvaihdoshuojennus tai omaisuuden myynti
  - Kaikkea ei voida ohjata tyhjentävästi
  - Ohjeiden periaatteet silloinkin pätevät, mutta otettava yksilölliset olosuhteet huomioon
  - Verosuunnitteluohjaus ei kuulu verohallinnolle

Ensin kuolleen puolison ja lesken perukirja

- Siviilioikeudellinen pohjatilanne voi olla moninainen
- Erityistilanteita on paljon
  - Niin avioliittolain kuin perintökaarenkin puolella
  - Asiat voivat olla riitaisia
  - Prosessit voivat olla pitkiä
  - ”Paperit” voivat olla sotkussa
- Verotuksen pohjaksi pitäisi saada tosiasiallinen ja oikea tilanne
- Mitä tietoja Verohallinto tarvitsee?

Kaikki kerran, ei mitään kahdesti

- Avio-oikeuden alainen ositettava omaisuus peritään yleensä kahdessa vaiheessa, osa EKP:n kuoleman jälkeen ja osa lesken kuoleman jälkeen
  - Kaiken heidän omaisuutensa tulisi tulla perintöverotetuksi kerran
  - Samojen perillisten ei pitäisi maksaa mistään omaisuudesta perintöveroa kahdesti
- Mikä kuuluu verottaa ensin kuolleen kuoleman jälkeen ja mikä lesken jälkeen?

Verotuksen kohteena kuolinhetken omaisuus

kuolinhetken arvosta

- Perintöverotuksessa sekä verotettava omaisuus että sen arvo:
  - On sidottu kuolinhetkeen!
- Laskennallinen ositus ja perinnönjako
  - Miten olisi mennyt, jos olisi tehty kuolinhetkellä?
- ”Siviiliriidan” ratkaisukin pitää aina ”oikaista kuolinhetkeen”
  - Mitä ratkaisu olisi tarkoittanut kuolinhetkellä?
  - Kaiken kuolinhetken omaisuuden on tultava jonkun (avio- tai perintö-)osaan!

Kerralla mahdollisimman oikein?

- Perintöverotuksessa on käytössä perusteoikaisu (PerVL 38 ja 39 §)
- Sillä sinänsä pitkään (10 vuotta) voidaan oikaista verotusta vastaamaan myöhemmin ilmeneviä oikeuksia vainajan varoihin
- Oikaisut kalliita ja työläitä kaikille
- Toiveena perukirja ja liiteaineisto, jonka avulla osuttaisiin kerralla *mahdollisimman lähelle oikeaa*

Riidan ratkaisu verotuksen perusteeksi

- Kun siviilioikeudellisessa asetelmassa on aito riita, sen ratkaisu voidaan asettaa verotuksen perusteeksi
  - Paitsi pesänjakajan/tuomioistuimen ratkaisu myös sopimus, joka selvittää todelliset oikeudet varoihin
  - Poikkeus esim. verotuksellisesti tehty keinotekoinen tai systeemiin täysin sopimaton ratkaisu
- Ei ratkaisevaa merkitystä, riidelläänkö:
  - Avio-oikeudesta, testamentin tulkinnasta, lakiosista, ennakkoperinnöistä, sovellettavasta ulkomaisesta laista, PK 25 luvun maatilaperinnönjaosta tai jostain muusta

Riidan ratkaisu verotuksen perusteeksi

- Haaste usein kuolinhetkeen siirto
  - Omaisuus ja arvot muuttuvat, tulee jakokuluja jne...
  - Vaikka perusratkaisu hyväksytäänkin, se pitää siirtää kuolinhetken tilanteeseen ja omaisuuteen
  - Tässä siirrossa olennaista on se logiikka, miten riidan lopputulokseen on päädytty
- Kun asiakirjoista ilmenee, miksi on päädytty siihen, mihin on päädytty, voidaan tilanne siirtää kuolinhetkeen helpohkosti
  - Helpompi kuin: ”*nämä saavat tuon ja nämä tuon*”

Epäselvässä tilanteessa oma selvitys

- Joskus perunkirjoituksessa on epäselviä kysymyksiä, esim:
  - Miten testamenttia tulkittava?
  - Onko omaisuususerä avio-oikeuden alaista vai ei?
- Jos osapuolilla on oma perusteltu ja järkevä käsitys siitä, mikä on oikea tulkinta, toivotaan sen selvittämistä
- Jos joku asia on pian selviämässä, toivotaan lisätietoa siitä, mikä on epäselvää ja koska se selvinnee

Perintöverotuksen toimittamisen lykkääminen

- PerVL 31 §:ssä on uusi lainkohta perintöverotuksen toimittamisen lykkäämisestä.
  - Asiasta on erillinen ohje
  - Soveltamisala suhteellisen suppea
- Lainkohta ei estä lyhytaikaista selvityksen odottamista ilman erityistä lykkäämispäätöstä
  - Toki tarvitaan tieto selviämässä olevasta asiasta
  - Esim. perukirjaan selvitys

Puutteellinen aineisto

- Joskus on ilmeisesti tehty esimerkiksi osittaisia perinnönjakoja, EKP:n ja lesken varat ovat menneet sekaisin tai on tapahtunut muuta vastaavaa ja kunnollista asiakirja-aineistoa ei ole
- Toivotaan oma perusteltu arvio siitä:
  1. Mitä on oman arvion mukaan tapahtunut?
  2. Mihin oma arvio perustuu?
  3. Onko odotettavissa jotain uutta parempaa selvitystä (riidan ratkaisu?) ja, jos on, koska?

Johdonmukaisuus tärkeää

- Pohjana tosiasialliset perheoikeudelliset tilanteet ja sama omaisuus
- Tärkeää johdonmukainen käsittely:
  1. Perintöverotuksessa ja tosiasiallisessa perinnönjaossa
    - Jos on ennakkoperintöä perintöä jaettaessa, on ennakkoperintöä myös perintöverotuksessa!
  2. Perintöverotuksessa ja muussa verotuksessa
    - Esim. ulkopuolisten varojen käytöt!

Ongelmakohtia

- Tietyt kysymykset toistuvat epäselvinä asiakirjoissa ja nostavat tarpeita kuulemisiin ja vastaavaan
- Osa koskee sekä ensin kuolleen että lesken perukirjaa, osa vain jompaakumpaa
- Seuraavassa käsitellään näitä tyypillisiä ongelmia
- Mitä tietoa tarvittaisiin?

Ositus ensin sitten perinnönjako - EKP

- Myös laskennallisessa osituksessa ja perinnönjaossa ositus ensin ja perinnönjako (testamentitkin) sen jälkeen
- EKP:n perukirjassa haasteina
  - Avio-oikeuden ulottuvuus (ja siihen liittyvät riidat)
  - Tasinkoetuoikeuden käyttö
  - Tasingosta luopuminen
  - Osituksen sovittelu
- Kaikista tarvittaisiin tieto selvästi perintöverotukseen

Ositus ensin sitten perinnönjako – Lesken perukirja

- Mitä on tapahtunut kuolemien välillä?
  - Onko jotain jaettu jo perillisille osittaisena osituksena ja perinnönjakona?
  - Onko legaatteja täytetty?
  - Onko leski saanut kuoleman jälkeen uusia varoja, jotka eivät kuulu puolitettavaksi?
- Selvä tieto siitä:
  - Mikä lesken ao- ja mikä vo-omaisuutta?
  - Miten ja miksi avio-oikeuden alaisen omaisuuden säästö kuuluu jakaa?

Tapahtumat EKP:n ja lesken kuolemien välisenä aikana

- Tyypillisesti EKP:n jälkeen verotetaan puolet avio-oikeuden säästöstä ja toinen puolikas lesken jälkeen
- Silloin oletuksena on, että kaikki EKP:n kuolinhetken omaisuus on jäljellä
  - Jos EKP:n perilliset jo saaneet jotain, heille kuuluu lopusta vähemmän kuin puolet
  - Otettava huomioon myös täytetyt legaatit, maksetut lakiosa yms
  - Jos leski on saanut osittaisessa osituksessa jotain, se ei enää kuulu ositettavaksi

Tapahtumat EKP:n ja lesken kuolemien välisenä aikana

- Jos osittaisista osituksista ja perinnönjaoista on asianmukaiset sopimukset, toimenpiteet näkyvät niistä
  - Merkinnät toivotaan suoraan perukirjaan
- Jos on jaettu omaisuutta ”asiakirjoitta”, joudutaan arvioiden oikaisemaan
- Silloinkin ensisijainen:
  - Oma perusteltu järkevä käsitys tapahtumista!
  - Verohallinto arvioi, jos omaa selvitystä ei saada tai sitä ei voida pitää luotettavana

Ositus ensin sitten perinnönjako – mitä tasinkona?

- Usein vainaja on tehnyt testamentteja omaisuudesta eri tahoille
  - Leski voi itse olla myös testamentinsaaja
  - Joku voi vaatia lakiosaa
  - Samalla leskellä voi olla isokin tasinko-oikeus
- Tärkeää selvittää: mitä tasinkona leskelle
  - Oma selvitys!
- Sama ongelma spv-huojennuksessa:
  - Osa vainajan yrityksestä/maatilasta tasinkona leskelle?

Toteutumaton tasinkoetuoikeus

- Kun vauraampi leski vetoaa tasinkoetuoikeuteen, EKP:n jälkeen verotetaan vähemmän kuin puolet avio-oikeuden alaisesta säästöstä
- Jos ositusta ei tehdä kuolemien välisenä aikana, lesken jälkeisessä verotuksessa kuuluu verottaa se osa avio-oikeuden säästöstä, mikä aiemmassa vaiheessa jäi verottamatta
  - Enemmän kuin puolet!

Toteutumaton tasinkoetuoikeus

- KKO:n käytäntö – tasinkoetuoikeus lesken (ei lesken perillisten) oikeus
- Uutta perintöä EKP:n perillisille
  - Verotetaan uutena perintönä EKP:ltä
- Tässäkin laskennassa otettava huomioon, mitä tapahtunut kuolemien välillä
  - osittaistoimet
  - vaurastuminen
  - muut seikat

Osituksen sovittelu

- Kun tilanne on aito ja osituksen sovittelu tehdään avioliittolain mukaisesti, se hyväksytään perintöverotuksen (ja muunkin verotuksen) perusteeksi
- Tärkeää selvittää sekä sovittelun peruste, sovittelutapa että sovittelun määrä
- *Osituksen yhteydessä tapahtuvat omistajanvaihdokset ja niihin liittyvä varainsiirtoverotus –ohje*
  - Käsittelee asiaa verotuksen kannalta

Osituksen sovittelu

- Ongelmana tilanteet, jossa riita ratkaistaan jollain ”nämä tuolle, nämä noille” – ratkaisulla ilman logiikan avaamista
- Vaikeaa siirtää laskennalliseen ositukseen
- Voi tulla ongelmia myös muissa verolajeissa
  - Kuka osti ja mitä?

Testamentin tulkinta

- Ongelmana epäselvät tai ristiriitaiset testamentit
  - Mitä legaattiin kuuluu?
  - Erilliset ristiriitaiset testamentit?
  - Omaisuus muuttunut?
  - Kaikki omaisuus legaateilla jollekin - Millä maksetaan tasinko, lakiosa tai velat?
  - Legaatti leskelle, joka saa myös tasinkoa?
- Kaikki muut vastaavat tilanteet, joissa voidaan tarvita testamentin tulkintaa

Testamentin tulkinta

- Verohallinto toivoo omaa perusteltua käsitystä
  - Miten omasta mielestä pitää tulkita ja miksi?
- Tyypiesimerkkinä tilanne, jossa kaikki omaisuus legaateilla jollekin ja vainajalla paljon velkaa
  - Toivotaan perukirjassa kantaa siitä, millä velka maksetaan
  - Jos omaa perusteltua kantaa ei saada, verohallinto joutuu toimittamaan verotuksen niillä tiedoilla, joita on käytettävissä

Luopumiset

- Asiasta tulossa erillinen ohje ja sen jälkeen mahdollisesti vastaava tilaisuus
- Ei käsitellä tarkemmin nyt
- Peruskysymyksenä kuitenkin silloinkin:
  1. Ensin määritetään, mikä on jonkun perintöoikeus, testamenttioikeus, lakiosaoikeus tai tasinko-oikeus!
  2. Sitten voidaan arvioida, onko tästä oikeudesta luovuttu ns. tehokkaasti!

Ulkopuoliset varat ja joku erityistilanne

- Osituksen tai perinnönjaon yhteydessä ulkopuolisten varojen käytön osalta omaisuus ei tule perilliselle perintönä, vaan kyseisiä varoja vastaan
  - Ulkopuoliset varat maksetaan omaisuuden jakohetken arvoista ja omaisuudesta
  - Normaalisti osuudet jaettaviin varoihin ovat selvät
  - Jos ulkopuoliset varat ovat osa ratkaisua riidassa, tulee myös ulkopuolisten varojen käytön osalta tilanne siirtää kuolinhetkeen ja sen hetken varoihin

Sukupolvenvaihdoshuojennus

- Ei tarkemmassa käsittelyssä tänään
- Muistettava kuitenkin:
  - Ensin lasketaan normaali perintövero ja vasta sen jälkeen huojennus
- Vaikka huojennus myönnettäisiinkin, kaikki tiedot tarvitaan perintöverotuksen perusteeksi normaalisti
  - Sen lisäksi huojennuksen edellytykset
  - Sitten lasketaan vero uudelleen huojennetuilla arvoilla huojennuksen määrittämiseksi

Sukupolvenvaihdoshuojennus

- Huojennuksen edellytyksenä on, että perintöosuuteen kuuluu maatilán tai yrityksen osa
  - Jos parempaa tietoa ei ole, hyväksytään perintöosaan vain laskennallinen osuus
  - Jos tehdään ositus- ja perinnönjako, jossa saa suuremman osuuden huojennettavasta omaisuudesta perintöosuuteensa:
- Huojennus yleensä on isompi!

Harvinaisemmat tilanteet

- Ylisuuret ennakkoperinnöt
  - Perintökaaren avustukset ja hyvitykset
  - PK 25 luku (Maatilaperinnönjako)
  - KV-siviiliriidat
  - Lesken perintötilanteet
  - Testamentin toissijais määräykset
  - Muut vastaavat
- Verotuksessa tähdätään tosiasiallisten oikeuksien siirtämiseen kuolinhetkeen

Harvinaisemmat tilanteet

- Näissä usein tapauskohtaista selvittelyä vaativia kysymyksiä myös siviilipuolella
- Olennaista kattava asioiden kuvaus, jotta saadaan oikea vero, oikealle verovelvolliselle, oikeaan aikaan
- Vapaamuotoisten selvitysten rooli kasvaa
- Korostus myös siitä, mistä mahdollisesti riidellään ja koska mahdollisesti selviää

Perusteoikaisu

- Aina ei saada kerralla oikein
- Ei ole oikeaa ja kattavaa tietoa perukirjassa. Esimerkiksi:
- Testamentin tulkinta tarkentuu
- Avio-oikeuden ulottuvuus tarkentuu
- Joku lahja on tai ei ole ennakkoperintöä
- Monet muut tilanteet

Perusteoikaisu

- Perusteoikaisussa korostuu sen selvittäminen, mikä on nyt muuttunut/selvinnyt/sovittu
- Jakohetken varoista tehty ratkaisu on siirrettävä kuolinhetkeen ja sen hetken varallisuuteen
- Vaikka tehty sopimus sinänsä hyväksytään verotuksen perusteeksi, perintöverotettava osuus on eri kuin summa, joka ”maksettiin käteen”

Perusteoikaisun ilmoitus

- Ilmoitus perusteoikaisun syyn ilmenemisestä (PerVL 38 §) toivotaan muotoiltavan seuraavasti:
  - Pyytää oikaisemaan verotusta sen mukaiseksi
  - Mielellään kaikkien allekirjoitukset tai valtuutus
- Silloin verotus voidaan Verohallinnon toimesta oikaista kaikkien osalta
  - Ilman erillisiä kuulemisia!
- Verohallinto voi ratkoa ongelmat kuolinhetkeen siirrosta!

Perusteoikaisun ilmoitus

- Hankalia usein vaatimukset oikaista kuolinpesäosuus tiettyyn määrään:
  - Esimerkiksi 320000 eurosta 115000 euroon, jos oikea oikaisu Verohallinnon kannan mukaan olisi oikaisu joko 110000 euroon tai 120000 euroon
- Jos pitää perusteoikaisun tulosta vääränä, voi tehdä oikaisuvaatimuksen!
  - Voi kiinnittää halutessaan huomion johonkin asiaan, jota pitää merkittävänä!
  - Voi (sitä toivotaankin) selvittää riidan ratkaisun logiikan!

Ohjeen liitelomake

- Verohallinnon toivoma ryhmittely perukirjaan ohjeen liitteenä
  - Tehostaa perukirjojen käsittelyä
  - Ei ole ketään velvoittava
- Verohallinto toivoo, että mahdollisimman kattavasti tiedot ja lisäselvitykset yhdistetään perukirjaan
  - Toki on olemassa asioita, joita halutaan perustellusti selvittää erillisillä liitteillä
  - Esim. yksityisyyteen liittyvät kysymykset

Kiitos osallistumisesta!

Perukirjojen laatijat tärkeä sidosryhmä

Laadukkaat perukirjat vähentävät verotuksen toimittamisen kustannuksia

Ohjausta pyritään kehittämään ilmoitusvelvoitteiden täyttämisen helpottamiseksi

Sinulle.

